

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

SiV@eduskunta.fi

Kuuleminen 16.1.2019

KAÄ 5/2018 vp Maksuton toisen asteen koulutus kaikille

Eduskunnan sivistysvaliokunta on pyytänyt Suomen Kuntaliittoa kuultavaksi liittyen kansalaisaloitteeseen maksuttomasta toisesta asteesta.

Aloitteessa vaaditaan, että eduskunta laatii perusteellisen selvityksen ja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin ja lakiuudistuksiin lukio- ja ammatillisten opintojen maksullisuuden poistamiseksi. Opiskelijoilla tulee olla yhdenvertaiset mahdollisuudet opiskella toisella asteella.

Kuntaliitto katsoo, että jokaisella nuorella on oltava mahdollisuus suorittaa toisen asteen koulutus tai tutkinto taloudellisista tekijöistä riippumatta. Koulutusta on oltava tarjolla siten, että matkoista ja majoituksesta ei synny kohtuuttomia kustannuksia.

Viime ja tällä hallituskaudella on valtion toimesta sekä lukio- että ammatilliseen koulutukseen kohdistunut merkittäviä leikkauksia. Lisäksi kunnan peruspalveluiden valtionosuusrahoitus on alentunut vuosina 2012-2019 vuoden 2019 tasossa 2,3 miljardia euroa. Kuntien peruspalveluiden valtionosuuden leikkaukset ovat vaikuttaneet kuntien mahdollisuuksiin järjestää mm. varhaiskasvatusta ja perusopetusta.

Jotta laadukas perusopetus sekä lukio- ja ammatillinen koulutus voidaan turvata eri puolilla Suomea, Kuntaliitto katsoo, että ensisijainen toimenpide on lasten ja nuorten koulutuksen perusrahoituksen palauttaminen vuoden 2012 tasolle. Pelkästään tämä tarkoittaa lähes 700 miljoonan euron lisäystä.

Kansalaisaloitteen perusteluissa todetaan, että vuonna 2018 julkaistavan Nuorisobarometrin ennakkotietojen mukaan jopa neljännes toisen asteen tutkinnon keskeyttäneistä kertoo, että rahan puute on ollut vaikuttamassa siihen, että opinnot ovat jääneet kesken.

Opetushallituksen vuonna 2018 tekemän selvityksen mukaan 65 % lukiolaisista pitää lukioikäynnin kustannuksia kohtuullisina eikä koe, että heillä tai heidän perheillään olisi vaikeuksia toimeentulossa. Selvitystä varten kerättyjen tietojen perusteella toisen asteen koulutuksesta välittömästi aiheutuviat kustannukset eivät yleensä näyttäyty ensisijaisena koulutuksesta eroamisen syynä tai kouluttautumisen esteenä.

Kuntaliiton laskelmien mukaan pelkästään perusopetuksen päättävälle ikäluokalle tarjottavan maksuttoman toisen asteen koulutuksen kustannukset ovat n. 130 miljoonaa euroa. Mikäli maksuttomuus laajennetaan koskemaan kaikkia toisen asteen opiskelijoita, maksuttoman toisen asteen kustannukset kasvavat yli 300 miljoonaan euroon.

Kuntaliitto katsoo, että niukat julkisen talouden määrärahat tulee kohdentaa ensisijaisesti niille, joilla varattomuus on tosiasiallinen este toisen asteen koulutuksen suorittamiseen.

Esimerkiksi opintotuen oppimateriaalilisä kohdentaa rahoitusta tarkoituksen mukaisesti. 1.8.2019 alkaen lukiokoulutuksen tai ammatillisen koulutuksen alle 20-vuotias pienituloisen perheen opiskelija on oikeutettu oppimateriaalilisään, jonka määrä on 46,80 euroa/kuukausi.

Oppimateriaalilisä vähentää esteitä osallistua toisen asteen koulutukseen. Kohdennus on looginen ja sen voi nähdä kohdentuvan oikealle, oppimateriaalilisästä hyötyvälle kohderyhmälle.

Perusopetus ja keskeyttäminen

Keskeisin syy nuorella ammatillisen vai toisen asteen koulutuksen keskeyttämiseen on heikko opiskelukyky. Erityisesti ammatilliseen koulutukseen siirtyy nuoria, joilla on heikot tiedot ja taidot, eivätkä he selviä toisen asteen opinnoistaan. Lisäksi nuoren mielenterveys- ja päihde-ongelmat johtavat usein koulutuksen keskeyttämiseen. Kuten aloitteessa todetaan, vain noin 25 % keskeyttämisistä johtui taloudellisista syistä. Näin ollen 75 % keskeyttämisten taustalla oli jokin muu syy. Myös Opetushallituksen tekemän selvityksen tulokset tukevat tätä käsitystä.

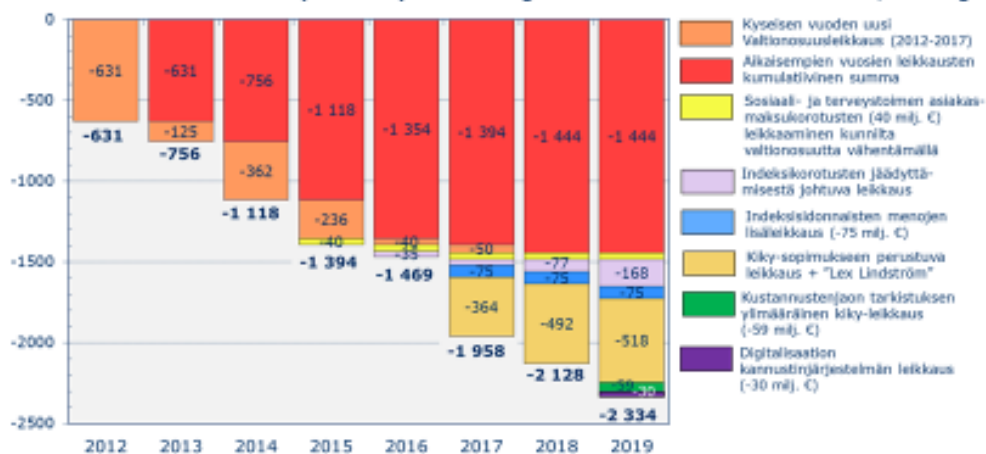
Kuntaliiton käsityksen mukaan lähtökohtana tulee olla se, että perusopetuksen päättävällä on riittävät tiedot ja taidot jatko-opintoihin lukio- tai ammatillisessa koulutuksessa.

Kuntaliitto katsoo, että perusopetuksen rahoitusta on lisättävä merkittävästi ja rahoituksen on mahdollistettava syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tukeminen paikallisesti tarkoituksenmukaisimmilla tavoilla.

Peruspalveluiden valtionosuusleikkaukset

Kunnan peruspalveluiden valtionosuutta on leikattu huomattavasti tällä ja edellisellä hallituskaudella. Kunnan peruspalveluiden valtionosuusrahoitus alenee vuosina 2012-2019 vuoden 2019 tasossa 2,3 mrd. euroa.

Vuosien 2012-2019 leikkausten vaikutus kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen, milj. €

Kuntaliiton oppivelvollisuuslaskelmat

Kuntaliitto on laskenut oppivelvollisuuden pidentämisen kustannuksia. Kuntaliiton laskelmat lähtevät siitä, että oppivelvollisuus ja siitä seuraava maksuton toisen asteen koulutus koskisi ainoastaan perusopetuksen päättävää ikäluokkaa eli vuosittain noin 60 000 nuorta.

Ammatillinen koulutus koottiin reformin myötä yhdeksi kokonaisuudeksi. Voimassa olevan lain mukaan perustutkintokoulutuksessa olevia perusopetuksen päättäviä ja muita perustutkintokoulutuksessa olevia ei voida erotella. Näin ollen maksuttomuus koskisi kaikkia ammatillista perustutkintoa suorittavia. Noin 2/3 ammatillisen koulutuksen opiskelijoista on muita kuin perusopetuksen päättäviä. Mikäli maksuttomuus kattaisi kaikki opiskelijat, maksuttoman toisen asteen kustannukset kasvaisivat ammatillisen koulutuksen osalta kolminkertaisiksi.

Kuntaliiton laskemien mukaan perusopetuksen päättävälle ikäluokalle maksuttomasta toisen asteen koulutuksesta aiheutuisi ainakin seuraavat kustannukset:

Oppimateriaalit lukio	81 milj. €
Oppimateriaalit ammatillinen koulutus	33 milj. €
Koulumatkatuki	14 milj. €
Majoitus	0,7 milj. €
Yhteensä	128,7 milj. €

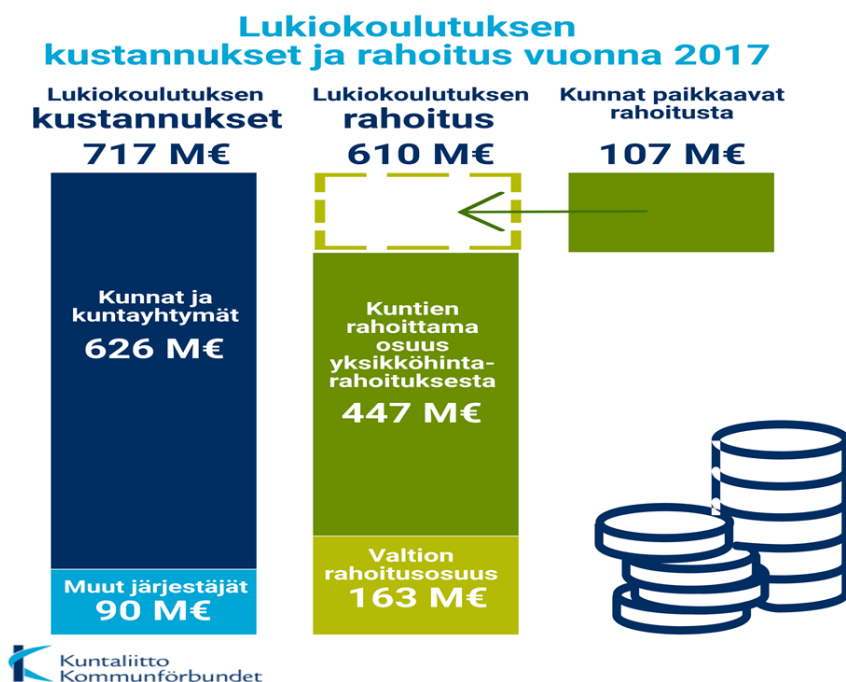
Ammatillisen koulutuksen säästöt

Tällä ja edellisellä hallituskaudella merkittäviä säästöjä, jotka ovat suuruudeltaan noin 300 miljoonaa euroa. Mikäli ammatillisen koulutuksen rahoitus pelkäästään perusopetuksen päättävien osalta palautettaisiin vuoden 2012 tasolle, tarvittaisiin tähän rahaa lähes 80 milj. euroa.

Lukiokoulutus

Tuoreimmat lukiokoulutusta koskevat kustannustiedot ovat vuodelta 2017. Rahoituslakiin tehtyjen leikkausten vuoksi koulutuksen järjestäjille myönnetty yksikköhintarahoitus kattoi enää 85 prosenttia (610 milj. €) lukiokoulutuksen todellisista kustannuksista (717 milj. €).

Yksikköhintarahoituksesta kuntien osuus oli 73 % (447 milj. €) ja valtion osuus 27 % (163 milj. €). Täten lukiokoulutuksen todellisista nettokustannuksista valtio rahoittaa enää 23 %. Alkuperäinen tarkoitus ja lakiin kirjattu osuus valtion rahoitukselle on ollut 41,89 %. Valtio on vetäytynyt merkittävästi lukiokoulutuksen rahoituksesta.

Vuonna 2019 lukiokoulutuksen rahoituksen perustana oleva keskimääräinen yksikköhinta on 5.906,12 €/opiskelija. Rahoituslakiin on tehty muutos, jonka mukaan keskimääräistä yksikköhintaa on leikattu 1.182,19 €/opiskelija. Koska lukiokoulutuksen opiskelijamäärä on noin 100.000 opiskelijaa, merkitsee se sitä, että lukiokoulutuksen rahoituksesta puuttuu jo noin 120 miljoonaa euroa vuonna 2019. Se on merkittävä lukiokoulutuksen saavutettavuutta uhkaava tekijä.

On tärkeää palauttaa lukiokoulutuksen yksikköhintarahoitus vastaamaan todellisia kustannuksia. Lukiokoulutuksen näkökulmasta se edellyttää 120 miljoonan euron lisärahoitusta nykyisen tasoon verrattuna. Pelkästään vuoden 2012 rahoitustasolle palautettuna rahoitusvaje on noin 80 miljoonaa euroa. Ensisijainen rahoituskohde on siis koulutuksen rahoituksen palauttaminen vastaamaan todellisia kustannuksia.

SUOMEN KUNTALIITTO

Jarkko Lahtinen
kehittämispäällikkö
yksikön johtajan varahenkilö

Maarit Kallio-Savela
erityisasiantuntija